

LLIBRE DE LES BÈSTIES

INTRODUCCIÓ

Comença aquí el llibre setè, sobre les bèsties. Acomiadant-se del filòsof, es va posar Félix [1] a caminar per una vall repleta d'arbres i fonts. Havent-ho creuat, va trobar dos homes de cabells i barba llargs, vestits molt pobrement. Els va saludar i va anar per ells saludat. - Bells senyors, els va dir Félix, d'on veniu i al fet que Orde pertanyeu? Perquè, per vostres vestimentes, bé sembla que vau entrar en alguna Orde. - Senyor, li van respondre els dos homes, estem venint de terres distants i travessem una plana pròxima d'aquí, on un bàndol d'animals salvatges intenta escollir el seu rei. Pertanyem a la "Orde dels Apòstols", [2] representant nostres vestimentes i la nostra pobresa la conducta que tenien els Apòstols mentre van estar en aquest món. Es va admirar molt Félix dels dos homes hagen ingressat en Orde tan elevada com aquella dels Apòstols i els va dir aquestes paraules: - L'Orde dels Apòstols és la més noble de totes les Ordes i qui en ella professa no ha de témer la mort, i sí mostrar el camí de la salvació als infidels que estan en l'error, així com donar als cristians testimoni de vida santa, tant per les obres com per les prédicas: doncs, l'home que estiga en tal Orde no pot deixar de predicar i fer totes les bones obres al seu abast. Aquestes i moltes altres paraules va dir Félix als dos homes que es deien de l'Orde dels Apòstols. - Senyor, retorquiram ells, no som dignes de dur la mateixa vida perfecta dels Apòstols; no obstant això, busquem representar la imatge de la seva conversió, a través de nostres vestimentes, de la nostra pobresa i de la peregrinació que fem pel món, anant de país en país. Tenim esperança que Déu hi ha d'enviar al món homes de vida santa, professors de l'Orde dels Apòstols, els quals, amos de ciència i de la bona paraula, sabran predicar i convertir els infidels, amb l'ajuda de Déu; hauran també de donar bon exemple als cristians per la seua vida i paraules santes. Perquè Déu es moga de pietat i els cristians desitgen el resorgiment d'aquests homes, busquem representar la imatge dels Apòstols. Es va agradar bastant Félix del que li van dir els dos homes i tenint amb ells plorat copiosament, va afegir aquestes paraules: - Ah, Senyor Déu, Jesus Crist! On estan el fervor sant i la devoció que acostumaven existir en els Apòstols, els quals per a Estimar-vos i conèixer no temien ni els sofriments ni la mort? Bé Senyor Déu, tant de bo siga de vostre gust l'arribada breu dels temps en què es faça real la vida santa que aquests homes amb la seua imatge representen. Dit això, Félix va recomanar a Déu els sants homes i es va dirigir cap al local on els animals salvatges buscaven escollir el seu rei.

Capítol I DE L'ELECCIÓ DEL REI En una bufona plana regada d'aigües alegres es van reunir moltes bèsties ansioses de triar el seu rei. Per l'acord de la majoria, el Lleó seria el rei; no obstant això, fermament contrari a aquesta elecció, deia el Bou:

- Senyors, a la noblesa del rei convé la bellesa corporal; ell ha de ser gran, humil i no causar danys al seu poble. El Lleó no és un animal gran, ni viu d'herbes: al contrari, menja animals. La seua paraula i veu ens fan tremolar de pavor quan rugeix. És la meua opinió que heu d'escollir el Cavall com a rei, doncs és un animal gran, bonic i humil; a més d'això, és lleuger, sense orgull aparent i no menja carn.

El que el Bou va dir va agradar força al Cérvol, al Cabriol i al Moltó, així com als altres animals herbívors. La Rabosa, [3] no obstant això, es va apressar a pronunciar la seua davant de tots, dient:

- Senyors, en crear el món, Déu no ho va fer amb la intenció que l'home fos conegut i estimat; al contrari, ho va crear perquè ell mateix fos conegut i estimat per l'home. I segons aquesta intenció, va voler Déu que l'home fos servit pels animals, a pesar que aquest mateix home s'alimenta de carn i d'herbes. No heu de tenir en compte, senyors, l'opinió del Bou, que odia el Lleó pel fet que aquest s'alimenta de carn; heu de seguir la regla i disposició que Déu instituí en les criatures.

[4] El Bou, per la seua banda, amb els seus companys, va reaccionar a la paraules de la Rabosa, que va al·legar que el Bou defensava força el Cavall com a rei per ser herbívor. El Bou i els seus companys estaven ben decidits a l'escollir-lo, del contrari no haurien de predicar que es fes rei al Cavall que, com ells, s'alimenta també d'herbes. No havien de creure en la Rabosa que preferia, deia el Bou, fóra el Lleó fet rei no per la seua noblesa, sinó perquè ella vivia de les restes deixades pel Lleó, una vegada alimentat amb les víctimes de les seues caceres.

Tantes van ser les paraules d'una i una altra part, que a cort es va pertorbar, interrompent-se l'elecció. L'Ós, el Lleopard i l'Ossa, que esperaven ser triats, van demanar que es perllongués la sessió el temps necessari perquè es determinés l'animal més digne de ser rei. La Rabosa, endevinant que els tres allargaven l'elecció en l'esperança d'un d'ells venir a ser rei, va dir el següent davant de tots: -Es procedia en una església catedral a l'elecció d'un bisbe, estant el capítol dividit perquè els feligresos volien que es fes bisbe al sagristà d'aquella església, home molt savi en les lletres i ric de virtuts. L'arcediacon i el mestre del cor també pensaven triar bisbe, oposant-se ambdós a l'elecció del sagristà. Acceptaven encara que es fes bisbe un feligrés de bell porte i sense cap ciència, a més de feble de caràcter i luxuriós. El capítol sencer estava atònit amb el que deien l'arcediacon i el mestre del cor. Prenent llavors la paraula així va parlar un dels feligresos: - Si el Lleó es fa rei i l'Ós, l'Ossa i el Lleopard s'oposen la seua elecció, seran per a sempre malvistos pel rei. Si, no obstant això, el Cavall es fa rei, i el Lleó li fa alguna ofensa, com podrà ell venjar-se no sent animal tan fort quant el Lleó? [5] Comprenent l'exemple citat per la Rabosa i temerosíssims del Lleó, l'Ós, l'Ossa i el Lleopard van concordar amb la seua elecció i van voler que el Lleó es fes rei. Gràcies així a la força de l'Ós i a l'altres feres carnívores, i a despit dels animals herbívors, es va triar rei al Lleó, que immediatament va permetre a tots els animals carnívors que menjassen i visquessen dels animals herbívors. Cert dia, estava el rei en el parlament tractant de l'organització de la cort. Durant tot el dia, fins al vespre, el rei i els seus barons van estar reunits, sense res de menjar ni de beure. Acabada la sessió, el Lleó i els seus companys estaven famolencs. Va preguntar el Lleó al Llop i a la Rabosa el que podrien menjar. Li van respondre que era tard perquè poguessen buscar aliment, però que hi havia prop d'allà una vedella, filla del Bou, i un poltre, fill del Cavall, que podrien alimentar-se a la gana. Els va enviar allà el Lleó i fent venir la vedella i el poltre, tots els van menjar. S'enfurismà el Bou amb la mort de la filla, el mateix va ocórrer amb el Cavall. Junts van ser tenir amb l'home per a posar-se al seu servei i perquè ell els vengés de l'ofensa que els va haver fet el seu sobirà. Tan immediatament es van presentar a l'home per a ho servia, est va muntar en el Cavall i va dur el Bou a llaurar. Va esdevenir un dia del Bou i el Cavall es troben i un va preguntar a l'altre sobre la condició de cadascun. Va dir el Cavall que treballava massa, servint al seu senyor, que ho cavalcava el dia sencer, ho feia córrer per a cim i per a baix, i ho mantenia ocupat dia i nit. Desitjava molt lliurar-se de la servitud al seu amo i de bon grat tornaria a sotmetre's al Lleó. Però, sent aquest carnívor, i havent ell mateix obtingut algun vot en l'elecció del rei, va necessitar tornar a la terra on regnava el Lleó, preferint treballar sota el jou de l'home, que no menjava carn de Cavall, a posar-se al costat del Lleó, menjador de Cavall. Acabant el Cavall d'exposar la seua situació, li va dir el Bou que treballava molt el dia tot llaurant, i que l'amo no ho deixava menjar del blat produït per la terra que ell llaurava. Quan acabava i li era retirat el llaurat, només li restava servir-se de les herbes que les ovelles i les cabres havien deixat. Durament reclamava el Bou del seu senyor i el Cavall el confortava quant estava al seu abast. Mentre els dos animals així parlaven, es va aproximar un **açougueiro** a veure si el Bou estava gros, doncs el seu amo va haver decidit vendre-ho. El Bou va contar llavors al Cavall que el seu amo ho volia vendre, fer-ho matar i ser menjat pels homes. Li va respondre el Cavall que l'amo li recompensava tot just els serveis que d'ell va haver rebut. Per llarg temps el Cavall i el Bou van plorar; per fi, el Cavall va aconsellar el Bou a fugir i tornar al seu país, doncs, era preferible estar subjecte al treball i perill de mort del que a un senyor ingrati.

Capítol II DEL CONSELL DEL REI Electe rei, el Lleó va pronunciar bell discurs davant del seu poble, en aquests termes: - Senyors, és la vostra gana que jo siga rei. Sabeu tots que l'ofici de rei és molt perillós i molt penós. Perillós perquè, a causa dels pecats del rei, moltes vegades envia Déu a la terra fam, malalties, guerres i la mort; un altre tant ell fa a causa dels pecats del poble. Així, regnar és cosa perillosa per al rei, i d'igual manera l'és per a tot el seu poble. I perquè és molt penós al rei tant governar a si com al seu poble, demane a tots vosaltres que em doneu consellers capaços d'ajudar-me i aconsellar, de sort a ser la salvació meua i del meu poble. Us demane també siguen ells homes savis i lleials, dignes de fer-se consellers i companys del rei. Les paraules pronunciades pel rei van agradar bastant als barons i al poble, considerant-se tots satisfets amb l'elecció d'ell. Es va decidir que l'Ós, el Lleopard, l'Ossa, la Serp i el Llop serien consellers del rei; els escollits van jurar davant a cort donar-li consells lleials en tot que

poguessen. **Aborrecidíssima** per no ser escollida com consellera del rei, la Rabosa va fer el següent discurs davant de la cort: - Pel que trobem en l'Evangeli, Jesus Crist, rei del cel i de la terra, va voler tenir l'amistat i la companyia dels homes simples i humils. Per això va escollir els Apòstols, homes simples i pobres, mostrant així que els lloava la virtut, encara que poguessen ser encara més humils. Per a la vostra instrucció, doncs, dic que, a meu veure, el rei hauria de tenir en el seu Consell animals simples i humils, que no s'enorgullirien ni del seu poder ni del seu llinatge, ni volguessen igualar-se a ell, fent-se d'aquesta manera exemple d'esperança i humilitat als animals simples i herbívors. Va semblar correcte a l'Elefant, al Senglar, al Be, al **Bode** i als altres animals herbívors el que deia la Rabosa. I junts van recomanar al rei incloure com consellera la Rabosa, que parlava bé i tenia gran saviesa. Aquesta, per la seua banda, va aconsellar com de bo arbitre que l'Elefant, el Senglar, **el Bode** i el Be també formassen part del Consell del Rei. Preocupació enorme va prendre compte de l'Ós, del Lleopard i de l'Ossa en saber que la Rabosa formaria part del consell real: tenien por que ella, amb el seu eloqüència i habilitat, pogués subjectar-los a la ira del rei, principalment perquè, més que tots els altres animals, va haver aconsellat ella la seua elecció. - Senyor, va dir el Lleopard al rei, existeix en la vostra cort el Gall, que és una bella figura i savi; a més de saber imposar-se com senyor de moltes gallines. A l'alva, deixa anar un cant claríssim i bell, el que ho fa molt més indicat per al vostre conseller del que la Rabosa. L'Elefant va afegir del seu costat que seria salutar fes el Gall parteix del consell del rei, doncs hauria de mostrar com governar i tenir la reina submissa, sense esmentar que, a l'alva, ho despertaria per a resar a Déu. Digna també de ser consellera era la Rabosa, animal savi i coneixedor de moltes coses. Finalment, el Lleopard va opinar que no convenia integressen el consell del rei dues persones que, per naturalesa, si volien tot just, doncs la seua animositat acabaria pertorbant aquell consell. Prenent per la seua banda la paraula, va dir la Rabosa que era molt apropiat hi hagués en el consell real animals grans i vistosos com l'Elefant, el Senglar, el Bode, el Carneiro i el Cérvol, perquè la bella aparença queda bé en la presència del rei. Va decidir el rei que la Rabosa i els seus companys integressen a la cort i al seu consell. Estaria tot acabat, no fos el Lleopard sortir secretament amb aquestes paraules a l'oïda del rei: -Senyor, correcte comte estava en guerra amb un rei, i no sent tan poderós quant est, es va valer de la sagacitat per a combatre-ho. Així és que en secret va donar aquest comte bons presents al secretari del rei, en paga de saber totes les estratègies que el rei empraria contra ell. Amb això, el secretari **tolheu** la força del rei, que no aconseguia donar fi a la guerra contra el comte. Acabada el parla del Lleopard i havent comprès l'al·lusió, el Lleó va dir que el Gall formaria part de seua cort, però va rebutjar la participació de la Rabosa, perquè ella no d'aquest coneixement de les estratègies del rei i dels seus companys a l'Elefant i als animals herbívors.

CAPÍTOL III DE LA TRAÏCIÓ QUE LA RABOSA VA ARMAR CONTRA EL REI Molt s'aborreceram la Rabosa i els seus companys per no ser inclosos en el consell real. D'aquest moment en davant, va concebre ella en el seu ànim la traïció, desitjant la mort del rei. Aquestes van ser les seues paraules a l'Elefant: - A partir d'ara hi haurà gran enemistat entre els animals carnívors i els herbívors, doncs el rei i els seus consellers mengen carn i vosaltres no teniu en el Consell cap animal de la mateixa naturalesa que la vostra i que defense els vostres interessos. La resposta de l'Elefant va ser que esperava de la Serp i del Gall que defensessen els seus drets en la cort del rei, per ser herbívors. **Retrucou** la Rabosa contant que va esdevenir d'existir en un país correcte cristià que tenia un sarracé [6] en qui confiava cegament i al qual concedia molts favors. Per ser-li contrari per la creença, el sarracé no podia estimar-lo: abans matutava cada dia com matar-lo. [7] I va afegir:

-Així també, senyor Elefant, de llinatge diferent de vostra i dels vostres companys són la Serp i el Gall que, encara que no mengen carn, ni per això d'ells podeu fiar-vos, havent d'abans haver-hi per descomptat que estaran d'acord amb tot el que siga a vosaltres tots perjudicial. Preocupadíssim amb les paraules de la Rabosa, es va posar l'Elefant a reflectir llargament en els mals que li podien advir i als seus companys de l'elecció del rei i els seus consellers. Entrementes, li va parlar la Rabosa que no tingués por d'ells, i que se li **aprouesse** ser rei, ella actuaria de manera al fet que això ocorregués. L'Elefant, no obstant això, receou que la Rabosa ho traís, doncs, segons la naturalesa, havia d'ella preferir els animals carnívors als herbívors. Li va dir per això ell:

-Va esdevenir en cert país d'un **milhafre** sortir carregant una **ratazana**. Un ermità va demanar a Déu fes la **ratazana caure en seu pego**. En resposta als seus plecs Déu ho va atendre i ell li va preguntar que transformés la **ratazana** en una bufona donzella. Déu li va acatar novament les oracions i va fer de la **ratazana** una bella jove.

-Filla, va dir l'eremita a la jove, vols el sol per marit?

-No, senyor, doncs els núvols tolhem la seua claredat.

Li va preguntar l'ermità es volia la lluna per marit; ella va respondre que la lluna no tenia claredat pròpia, però a rebia del sol.

-Vols llavors, la meua bella filla, els núvols per marit? Ella va respondre que no, perquè el vent les carregava cap on volia. No va voler també el vent per marit perquè les muntanyes impedièn el seu moviment; ni va voler les muntanyes perquè a aquestes els ratolins roíam; ni tampoc a l'home va acceptar per marit perquè matava els ratolins. Va demanar ella finalment a l'eremita que pregués a Déu a fes en rata com era i li de aquest un bell ratolí per marit. Escoltant aquest exemple, va comprendre la Rabosa que l'Elefant sospitava d'ella i va témer que la denunciés. Hauria de bon grat dit al Seglar que fos rei, de la mateixa forma que va haver proposat a l'Elefant. Però, per a evitar que molts sabessen de la seua intenció, va voler cuidar a tot preu que l'Elefant es fes rei. I així va parlar:

-En cert país un genet va tenir un bufó fill d'una dona que va venir a morir. El genet va prendre una altra dona que odiava molt el jove, d'altra banda extremosament estimat del pare. Al completar el jove vint anys, va buscar la dona un mitjà de dur el marit a expulsar el fill de la seua casa. Va mentir al marit, dient que el jove va haver volgut abusar d'ella. El genet, que tant estimava la dona, va creure immediatament en tot i va expulsar el fill de casa, ordenant-li no més sorgís el seu front. Es va prendre d'extrema còlera el jove contra el pare, que sense raó ho hi va haver proscrit i hi va haver privat de tots els favors. [8] Va servir l'exemple per a consolar en part a l'Elefant, que va quedar en l'esperança de fer-se rei, com li deia la Rabosa. Li va preguntar, no obstant això, com hi hauria ella de fer perquè el rei morís i ell vingués a ser rei, sent el Lleó tan fort i envoltat de tan savi Consell, mentre ella era animal de petit porte i de poquíssima força. Li va respondre la Rabosa amb aquest exemple: -Es va donar en un país que tots els animals van concordar a oferir diàriament un animal al Lleó perquè no se de aquest al treball de caçar. Amb això ell els deixava en pau. Cada dia els animals llevaven la sort i el sortejat es lliurava al Lleó, que ho devorava. Un dia la sort recaigué sobre una llebre que, temerosa de morir, retardà fins al migdia l'hora d'anar al Lleó. Pres de fam excessiva, es va irritar molt el Lleó amb l'enorme retard de la llebre i li va preguntar per què va haver trigat tant. Disculpant-se, va dir la llebre que hi havia prop d'allà un lleó que es deia rei d'aquell país i que va haver intentat atrapar-la. Furiós, i cuidant fos cert el que escoltava, va demanar que ella li mostrés el Lleó. Sortint al capdavant del Lleó que la seguia, la llebre va arribar a una gran reserva d'aigua que formava una bassa envoltada d'alts murs per tot arreu. Aproximant-se de l'aigua, les ombres de la llebre i del Lleó van sorgir en la superfície. Va dir ella llavors:

-Senyor, he aquí en l'aigua el lleó que desitja menjar una llebre! Jutjant el lleó que la seua ombra fos un altre lleó, caigué dintre d'aigua i es va atracar en combat amb ell: va acabar morint en l'aigua, gràcies a l'astúcia de la llebre. Tenint escoltat l'exemple, l'Elefant va contar, per la seua banda, aquest altre a la Rabosa:

-Cert rei tenia dos joves que cuidaven de la seua persona. Estant un dia en el seu tron davant de gran nombre d'alts barons i genets, un dels joves assegut en el seu front va veure una puça en el mantell de seda blanca que el rei usava. Li va demanar el jove llicència per a aproximar-se, a fi d'atrapar la puça. Va donar el rei llicència al jove d'aproximar-se i agafar la puça. Va voler veure-la el rei i, mostrant-la als genets, va dir que era d'espantar que un animal tan petit gosés aproximar-se del rei. I va manar fossen donats cent besantes [9] al jove. Envidiós del seu company, l'altre jove va posar el dia següent un gran poll en el mantell del rei, a qui va repetir les mateixes paraules del company. El jove va mostrar el poll al rei que, esquivant-li brusquement, va dir que ell mereixia la mort per no haver-li protegit **les vesteixes** contra els polls; i va ordenar que li aplicassen cent cops d'assots. Va comprendre la Rabosa que l'Elefant tenia por de fer-se rei [10] i, perplexa que en persona tan immensa com ell pogués cabre tanta por, va dir: -Es conta que la Serp, valent-se d'Eva que no passava de simple dona, va fer recaure la ira de Déu sobre Adam i tots els seus descendents. Ora, si la Serp, amb l'ajuda d'Eva, va armar tan

gran maldat, bé es pot esperar que jo, amb la meua intel·ligència i manya, aconseguisca fer que el rei siga víctima de la ira del seu poble. En el moment en què la Rabosa li va contar l'exemple d'Eva, l'Elefant va decidir traïr el rei i va dir a ella que tan immediatament d'aquest mort al rei, de bon grat prendria el lloc d'ell. Li va respondre la Rabosa que actuaria perquè el rei morís. Llavors l'Elefant li va prometre presents valuosos i grans honres, si aconseguís fer-ho rei.

CAPITOL IV DE COM LA RABOSA ES VA FER PORTERA DE LA CAMBRA REAL

Es va donar ordre en la cort del rei perquè es fes cambrer al Gat i porter al Gos. El Gat es va fer cambrer perquè devorava els ratolins que destruïen els teixits i perquè se semblava físicament amb el rei. El Gos es va fer porter perquè farejava de lluny, latia i advertia el rei d'aquells que venien a ell. Estant els dos en els seus càrrecs, va sortir la Rabosa en recerca del Bou i del Cavall, que havien deixat la cort del rei; pel camí va trobar el Bou que tornava a la cort. La Rabosa i el Bou es van retrobar a una bufona plana i es van saludar molt amablement, contant-li el Bou la seua situació, és a dir, com fos espontàniament a l'home, com aquest el va haver mantingut per llarg temps en servitud i, finalment, com va voler vendre'l a un **açougueiro** que pretenia matar-lo. La Rabosa, per la seua banda, li va relatar la situació de la cort, conforme es va exposar dalt.

-Senyor Bou, va preguntar la Rabosa, com és la vostra gana? Va respondre el Bou que tornava a la cort del rei, fugint de l'home que va haver pretès vendre'l i fer-lo morir. Al que va dir la Rabosa aquestes paraules:

-Hi havia en cert regne un rei de mals costums i un consell pervers. A causa de la maldat d'ells, el regne tot patia aflicció i la còlera de Déu, perquè era incalculable el mal que el rei i el seu consell causaven al poble d'aquell país. Tant temps va durar aquest mal que el poble no ho va poder més suportar i va desitjar la mort del rei i del seu consell, a causa de la seua vida dolenta i dels seus mals exemples. Pel que va contar la Rabosa, va comprendre el Bou que el rei i el seu consell eren dolents i **hesitó** a viure sota un règim pervers. Va dir el següent a la Rabosa:

-En certa ciutat hi havia un bisbe indigne del seu estat i la malícia del qual, deshonestat i mal exemple donat al seu capítol i al poble de la ciutat provocaven molt de mal, perdent-se bona part del bé que gaudiria aquella ciutat, si el bisbe hagués obeït a la regla i a la doctrina que Jesucrist va donar als Apòstols i els seus successors. Ora, un dia el bisbe va practicar gran injúria i de seguida va ser cantar la Missa. Un **cònego** va jutjar tan abominable la falta del bisbe que, deixant la ciutat, va ser participar de la vida dels pastors en els boscos. I deia que preferia estar entre els pastors que protegeixen les ovelles dels llops a viure amb el pastor que mata les seues ovelles i les dona al llop. Havent contat aquest exemple, el Bou va confiar a la Rabosa que eixiria de vegada d'aquell país, doncs no volia sotmetre's ni al rei ni al seu Consell, que governaven tan perversament. -Senyor Bou - va dir la Rabosa - ja vau escoltar la pregunta que un ermità va fer al seu rei? -Quina pregunta va ser aquesta? - indagà el Bou.

-En una elevada muntanya - va començar la Rabosa - vivia un ermità, home de vida santa, que tots els dies escoltava moltes queixes sobre el rei d'aquell país. El rei era un home pecador i de mal govern, i les persones reclamaven molt d'ell a l'ermità. Extremadament descontent amb la conducta perversa del rei, el sant home va decidir **devotar-s'a ho induiu al bon camí. Va descendir del seu ermida i vi per a la bella ciutat on vivia el rei.** -Senyor - va preguntar el bon home al rei - el que us sembla siga més agradable a Déu en aquest món: una vida d'ermità o una vida de rei que regeix amb justícia el seu poble? Va reflectir llargament el sobirà sobre la pregunta, abans de respondre; per fi, va dir que la vida d'un rei dedicat a la bones obres és un ben major del que la vida d'ermità. -Senyor - va fer l'ermità - molt m'alegra la vostra resposta, segons la qual es fa evident que un rei pervers causa més dany que tot el bé que qualsevol ermità pugua practicar **en el seu ermida.** He aquí per què vaig descendir de meu retir i vaig venir a vosaltres proposant romandre llarg temps amb vosaltres fins que vosaltres i el vostre regne estiguen en el bon camí. Dir-vos he les paraules de Déu que us duguen a l'amor a Déu i a conèixer-lo i témer-lo. Per molt temps va romandre l'ermità en la cort, predicant les bones paraules divines que van dur finalment el rei al camí recte i tot el seu poble va ser ben governat. Després de contar aquest exemple, així va parlar la Rabosa al Bou:

-Senyor Bou, sou un animal que acorda un ermità; si agradar-vos, donaré un consell capaç d'induir el rei, meu i el vostre sobirà, al bon camí. I del que feu fa de resultar una gran quantitat

de bé. Li va prometre el Bou fer tot el bé al seu abast, si amb això el rei i el seu poble tornessin a la conducta correcta. Llavors la Raposa va aconsellar el Bou que quedés en un prat viçoso, pròxim a on vivien el rei i els seus baròes, i aquí mengés i descansés el suficient per a adquirir una bella aparença i poder mugir amb vigor. -Tan després estigueu recuperat i fort, senyor Buey, hauríeu de mugir el més vigorosament que pugueu, tres vegades al dia i tres vegades a la nit. Entrementes, parlaré al rei sobre la vostra situació. El Buey va acollir el consell de De la. Raposa, que va retornar a la cort del rei. Ja bastant reposat i enfortit, el Buey va començar la mugir fortament. A l'escoltar els seus mugidos, De la. Raposa es va presentar al rei i va quedar davant d'ell mentre el Buey mugia. Tan apavorado estava el rei amb els mugidos que no aconseguia deixar de tremolar, avergonyit al capdavant dels baròes pel receio de passar per poltrão. Veient el pavor del rei i no percebent cap dels seus baròes el motiu, De la. Raposa es va aproximar del rei. El Gall va cantar i el Gos latiu perquè ella s'achegou al rei. Aquest es va agradar d'haver-la prop i li va preguntar se sabia al fet que animal pertanyia aquella veu, doncs, per l'aparença, tenia ell la impressió de que es tractava d'algú enorme i forta. -Senyor, va parlar De la. Raposa, un jogral va penjar el seu tambor en un arbre de la vall i el vent balanceava aquest tambor, jugant-ho contra els galhos. Les batudes del tambor contra l'arbre arrencaven d'ell un fort lament que repercutia per tota la vall. Un mico habitant de la vall, escoltant el so, va arribar fins al tambor; per la força de la veu, ell va jutjar estigués el tambor carregat de manteiga o d'una altra cosa bona de menjar-se. Ho va trencar, trobant-ho buit de tot. D'igual manera, senyor (va afegir ella al Lleó), podeu pensar que aquesta veu que escolteu és d'un animal buit, sense la força que la veu aparenta. Seu forta i corajoso, que no queda bé a un rei apavorar-si, sobretot amb alguna cosa que no sap el que és. Mentre aquestes coses deia De la. Raposa al rei, el Buey berrava i urrava fortament i de tal manera que la regió tota on es trobava el Lleó va ressonar, fent-ho estremeixi juntament amb els companys. No va aconseguir el rei amagar els senyals de pavor, dient que la hi força d'aquell animal tingués la grandària de la seva veu, ell actuava tot just a romandre en aquell local. Més una vegada mugiu el Buey i més una vegada va estremir el Lleó i els de el seu consell. De la. Raposa no va manifestar cap por; pel contrari, es va mantenir alegre al capdavant del rei que, així com els altres animals, es va espantar molt de no veure-la aterrada. I el rei va dir a De la. Raposa aquestes paraules: -Raposa, com s'explica que no tinguis por d'aquesta veu tan gran i estranya? Bé veus que jo, tan poderós, l'Os, el Leopardo i els altres animals, que són més forts del que tu, si apavoram amb aquesta veu. -En resposta al rei, De la. Raposa va dir aquestes paraules: -Un cuervo feia el seu niu en un rochedo i cada any una enorme serp li menjava els filhotes. El cuervo quedava furiosíssim amb la serp, però no gosava atacar-la, per no ser tan poderós que a pogués vèncer per la força de les armes. Faltant-li, doncs, la força, va decidir servir-se de l'astúcia contra la serp. Va esdevenir cert dia de la filla del rei anar a jugar amb els seus amiguinhas en un pomar, penjant el seu diadema d'or, plata i pedres precioses en el ram d'un arbre. El cuervo va atrapar el diadema i va travessar els cels amb ell, mentre una multitud d'homes ho seguia per a veure on ell posaria el diadema, que tant li agradava la filla del rei i que plorava copiosament al veure-ho carregat. El cuervo largou el diadema on es trobava la serp, i venint els homes atrapar-ho, la bolquen i a van matar. Així, amb l'ajuda dels altres i per l'esperteza i malícia, es va venjar el cuervo de la serp. [11] -Quant a mi, va afegir De la. Raposa al Lleó, tinc tanta esperteza i malícia que es no pogués vèncer per la força de les armes l'animal que té aquesta veu tan poderosa i terrible, hauria de valer-me de l'esperteza i malícia, de tal manera que li donaria dura mort. A l'exemple de De la. Raposa, la Serp que formava part dels consellers del rei, va oposar el següent: -Vivia en un llac una garça hi ha molt acostumada a pescar. La garça va començar a envellir i a causa de la vellesa la caça moltes vegades li escapava. Va buscar ella llavors recórrer a l'esperteza i a l'astúcia, però amb això va acabar trobant la pròpia mort. Demanant-li el Lleó que contés la manera per la qual la garça es va haver causat la mort, va prosseguir la Serp: -Aquesta garça, senyor rei, va passar un dia fins a l'anoitecer en la riba del llac, trist, sense decidir-se a pescar. Espantat amb la garça que no pescava com era el seu costum, un caranguejo li va preguntar per què estava tan pensativa. Plorant, li

va respondre ella que tenia gran pena dels peixos d'aquell llac, dels quals fa tant temps vivia i els lamentava profundament la infelicitat i mort, doncs dos pescadors pescaven nou llac i van decidir que, tan després acabessin, vindrien per a aquell. -Aquests pescadors, deia ella, són mestres en l'art de pescar i cap peix escapa d'ells: atraparan tots els peixos d'aquest llac. Escoltant tals paraules, es va espantar el caranguejo i va ser prevenir els peixos del llac que, reunint-se van venir a la garça demanar-li consell. Només existeix una solució: que jo dugui-us a tots, un per un, per a un llac distant una llegua d'aquí. En ell hi ha molt canigo i abundància de lodo, el que impedirà els pescadors de fer-los tot just. Van tenir els peixos per bona la solució i així, tots els dies, la garça atrapava quants peixos desitjava i, fingint els duus al llac, pousava en un pujol, els menjava, tornant després per a agafar uns altres. En això ella es va ocupar durant llarg temps, vivint sense tenir el treball de pescar. Un dia, va demanar el caranguejo que ella ho transportés per a l'altre llac. La garça va estendre el coll i el caranguejo es va agarrar a ell amb les seves dues mans. Mentre la garça volava, havent-hi prendido al coll el caranguejo, aquest s'espantava de no veure el llac per a on suposava que la garça ho duia. A l'es aproximada del lloc on ella acostumava menjar els peixos, el caranguejo va veure les espines dels peixos menjats per ella i es va adonar de l'assoliment. Llavors va pensar amb si encara: "ÉS bé que escapis d'aquesta traidora que va a menjar-te, mentre tens temps". Llavors va estrènyer fortament el coll de la garça, partint-la i fent-la tombar morta en terra. Al tornar per als seus companys, el caranguejo va contar la traïció practicada per la garça i que va haver acabat duent-la a la mort. -Senyora, va dir De la. Raposa, el temps en què Déu va expulsar Adão del paradís, va maleir també la Serp que va haver aconsellat Eva a menjar del fruit que ell va haver prohibit l'Adão. D'aquest temps en davant es van fer les serps venenosas i horribles de veure's, advindo de la Serp tots els mals existents en el món. Va ser per això que un home savi va fer expulsar del consell una serp molt estimada del rei. Escoltant això, va demanar el Lleó que De la. Raposa contés aquest exemple. -Senyor - va començar ella - correcte rei va haver escoltat parlar d'un home sant que era de gran saviesa i va manar buscar-ho. Aquest home sant vi al rei, que li va demanar quedés junt d'ell, aconsellant-ho a com governar el seu regne i reprendent-lo per les addiccions que possiblement veïés en ell. Va quedar el bo de l'home al costat del rei amb la intenció d'aconsellar-ho a practicar bones obres i a allunyar-se del mal. Un dia, el rei va reunir el Consell per a discutir un gran esdeveniment que tindria lloc en el regne. Al seu costat es trobava enorme serp amb la qual el rei s'aconsellava més freqüentment del que amb els altres. Veient la serp, aquell home sant va preguntar al rei el que significava ser rei en aquest món. Ell va respondre: -Es va posar rei en aquest món perquè ell representi a Déu, és a dir, perquè practiqui la justícia en la terra i governi el poble que Déu li va donar per a governar. -Senyor, va fer el savi, com va ser l'animal que més es va oposar a Déu, quan Ell va crear el món? Va respondre el rei que anés la serp. -Senyor rei, va prosseguir el savi, segons la vostra resposta, heu de matar la serp. Cometeu gran pecat havent-la en la vostra cort, perquè es representeu, mentre rei, la imatge de Déu, heu d'odiar tot el que Déu odia, principalment allò que Ell més odia. A la paraules del sant home, el rei va matar la serp, sense que ella, sigui per art sigui per astúcia, pogués evitar-ho. Després que De la. Raposa va contar l'exemple, el Buey berrou i urrou tan vigorosamente que tota la regió va estremir, i el Lleó i tots els altres van tenir gran por; de tal sort que De la. Raposa va dir al rei que s'ell volgués, ella aniria a tenir amb l'animal de veu tan estranya i donaria un jeito de portar-ho per a fer-li companyia. Tant al Lleó quant als altres animals va agradar que De la. Raposa fos tenir amb l'animal que berrava. Ella llavors va demanar que s'aconseguís portar aquell animal a la cort, quedés ell segur i a excepte, i que ningú li causés tot just algun ni vilania. Al capdavant del seu Consell, el rei va concedir a De la. Raposa tot el que ella va demanar. De la. Raposa va venir fins a la campina on el Buey descansava i aquest molt es va agradar de veure-la arribar. Es van saludar cortésment i ella li va contar tot el que va haver esdevingut des que ho va haver deixat. -Bell amic - va dir De la. Raposa - anireu per a junt del rei, i tenint una postura d'humildade, donareu pels gestos la impressió de gran saviesa. Quant a mi, dir-li-ei que us va penedir profundament durant el temps en què va estar allunyat de les seves propietats. Davant de

tots hauríeu de demanar perdó al rei d'haver anat a viure amb l'home i prometreu no més sotmetre-us a un altre sobirà. El meu bell amic, va continuar ella, parreu i comporteu-vos davant del rei i de seva cort de tal sort que tots s'agradin de les vostres paraules i gestos. Finalment, narreu al rei la situació dels homes, aconsellant-ho a fer-se amic del rei d'ells. El Buey i De la. Raposa van venir a la cort. Veient-los s'aproximin, el rei i els seus baròes van reconèixer el Buey i es van sentir tolos per haver tingut por d'ell. El rei va quedar maravillado del Buey tenir una veu tan alta, forta i terrible. Fent al seu senyor la reverència que s'ha d'un rei i en resposta a la pregunta que aquest li va fer, el Buey va contar el que li va haver esdevingut mentre va haver estat a servei de l'home. Li va dir el rei el quant s'espantava de veure-li canviada la veu, al que el Buey retrucou que berrava per por i contriçã, doncs s'hi havia en el compte de culpable per haver deixat largamente el rei i seva cort, en paga d'una altra sobirania. El temor i la contriçã li estremien el coratge, provocant-li el canvi de la veu - el que era senyal de por, terror i pavor, sortits d'un cor on hi havia un ànim temerós i penedit. I va demanar perdó al rei, que l'hi va concedir davant de tota a tall, mentre li preguntava sobre la situació del rei dels homes. En resposta, va parlar el Buey que estava certa la Serp al dir que l'home era l'animal pitjor i més fals existent en aquest món. Al que el Lleó li va demanar que contés perquè la Serp va haver fet tal afirmació contra l'home. -Senyor, va dir el Buey, va esdevenir certa feta d'un ós, un cuervo, un home i una serp caiguin en un vallejo. Per allí va passar un sant home, que era eremita, va mirar per al vallejo i va veure els quatre que d'ell no podien sortir. Tots ells van demanar al sant home que els llevés dali, prometent cadascun bona recompensa. Així, l'eremita va retirar del vallejo l'ós, el cuervo, la serp i, quan va ser per a llevar l'home, li va dir la serp que no ho fes, del contrari seria mal-recompensat. No donant crèdit al seu consell, l'eremita va retirar l'home del vallejo. L'ós va portar una colmeia carregada de favos de mel al sant home que, havent-se servit d'ells a la gana, es va dirigir a una ciutat on pretenia predicar. A l'entrada de la ciutat, li va portar el cuervo un diadema preciós, pertanyent a la filla del rei i que ell va haver llevat del cap d'ella. L'eremita va prendre el diadema amb gran satisfacció, doncs era molt valuós. Un home caminava recorrent aquella ciutat als crits, dient que fos qui fos que tinguéss aquell diadema, que ho retornés a la filla del rei i, en canvi, ell li donaria bona recompensa; però si algú ho mantingués amagat i fora descobert, hauria de patir gran càstig. El bon eremita va venir fins a un carrer on vivia l'home que ell va haver retirat del vallejo i que era ourives. Li va confiar secretamente el diadema i l'ourives ho va dur a la cort, acusant el sant home, que va ser prendido, espancado i empresonat. La serp, salva del vallejo pel sant home, va buscar la filla del rei que dormia i li va picar la mà. Ella va plorar i va cridar veient la seva mà inflar de forma impressionant. El rei va quedar molt nerviós amb la malaltia de la filla, la mà de la qual va haver inflat amb el verí i va manar anunciar per la ciutat que donaria rics presents a qualsevol persona que li guarís la filla. Mentre el rei dormia, es va aproximar la serp i li va dir a l'oïda que estava prendido en les presons de la cort un home capaç d'amb les seves herbes guarir-li la filla. Aquestes herbes les vaig haver donat la serp al bon home, instruint-ho perquè les passés sobre la mà de la filla del rei i demanés al rei que puniera l'ourives que tan tot just li retribuïra el ben rebut. Tot es va passar segons les instruccions de la serp: el sant home va ser solt i el rei va aplicar la justícia contra l'ourives. L'exemple contat pel Buey contra l'home va ser d'immens contentamento de tot el consell i del Lleó que li va preguntar si, a seu veure, ell havia de tenir por del rei dels homes. Li va respondre el Buey que era mui perillós ser enemic del rei dels homes, perquè cap animal és capaç de defensar-se de l'home dolent, poderós i sagaz. Va reflectir demoradamente el Lleó sobre el quant li va haver contat el Buey, donant-se De la. Raposa conta que ell estava apavorado amb el rei dels homes. Per això li va dir el següent: -Senyor, l'home és el més orgullós dels animals i aquell on es troba més avareza; així, si fos de l'agrado el vostre i del vostre consell, seria bé que s'enviessin missatgers amb joies per a regalar el rei dels homes, manifestant-li la bona gana de la vostra part amb les joies enviades. Amb això, el rei dels homes concebria amor en el seu ànim per a estimar a vosaltres i al vostre poble. Al rei i al seu consell va semblar bé el discurs de De la. Raposa. Però, oposant-se va replicar el Gall: -En cert país, la força i

l'astúcia defrontaram-si davant del rei. Deia la força que ella, per naturalesa, era superior a l'astúcia; aquesta defensava el contrari. El rei, per la seva banda, volent sàpiga quin de les dues era superior a l'altra, les va destinar al combat, i l'astúcia va vèncer la força. Per això, senyor rei, va prosseguir el Gall, si quedéssiu amic del rei dels homes i li envieu missatgers, ell també hi ha d'enviar els seus fins a vosaltres, i aquests sabran, en veient a vosaltres i als vostres barōés, que sense engenho ni art no podreu defensar-vos contra el rei dels homes, que lluita amb engenho i art, i amb això domina tots els quals es baten per la força, però sense engenho ni art. De la. Raposa va al·legar, per la seva banda, que Déu va fer el que va fer pel poder, sense artificio ni astúcia; convé, per això que, d'acord amb la naturalesa, siguin més poderosos en el combat tots els quals lluiten amb armes semblants a la de Déu. L'exemple de De la. Raposa va satisfer bastant al Lleó, que va desitjar, a tot cost, enviar presents i missatgers al rei dels homes. Va preguntar quins consellers i que joies li aconsellava enviar al rei dels homes. Va respondre De la. Raposa que cabia al Buey donar consell, doncs ell coneixia els costums dels homes i del que ells més els agradava. Qüestionat pel rei a aquest respecte, va dir el Buey: -Senyor rei: és propi dels reis dels homes, quan envien missatgers, remetre'ls d'entre els més nobles del seu Consell. Entre els consellers més nobles que teniu, em sembla que es conten l'Onça i el Leopardo. Doutra part, el Gat se sembla amb vosaltres i el rei molt us serà reconegut l'hi envieu a ell de present, juntament amb el Gos, que és caçador, i als homes agrada molt caçar-ho. Així va dir el Buey i així va fer el Lleó: va enviar l'Onça i el Leopardo al rei com missatgers i el Gos i el Gat com presents. Tan immediatament van partir de la cort, el rei va fer del Buey el seu camareiro i De la. Raposa va passar per al lloc abans ocupat pel Gos.

Capitulo V DELS MISSATGERS QUE EI LLEÓ VA ENVIAR AI REI DELS HOMES EI lleó va instruir el Leopardo i l'Onça sobre com havien de dur el seu missatge amb aquestes paraules: -La saviesa d'un senyor es tradueix per missatgers savis, que siguin bons oradores, bons consellers i bons conciliadores. La noblesa d'un senyor es tradueix per missatgers que compleixin amb honradesa la seva missió, es vesteixin bé i tinguin una comitiva bem-nodrida i equipada. Tant els missatgers com la comitiva no cometran actes d'avareza, luxúria, soberba, ira, ni de qualssevol altres addiccions. Tot això i molt més s'imposa als missatgers d'un príncep noble, a fi que la seva missió encala en l'agrado del príncep i de la cort als quals són enviats. Tenint el Lleó instruït els seus missatgers quant a la manera com havien de parlar al rei dels homes i com havien de comportar-se, ells van deixar a cort i van viatjar largamente, recurrent molts i diferents països. Tant van caminar fins que van arribar a una ciutat el rei de la qual posseïa enorme parlament. A l'entrada de la ciutat van sorprendre dones desvairadas i de bordel que davant d'ells pecaven amb homes. Espantats amb el que veien, va dir el Leopardo al seu company: -Un burguês tenia per dona una senyora a qui molt estimava. Ell llogava a una dona desregrada una casa pròxima del lloc on ell vivia. La seva dona via freqüentment entrin homes desregrados en la casa de la dona desregrada i es va prendre de gana de lliurar-se a la luxúria, romanent per molt temps en aquest pecat. Un dia el seu marit a va sorprendre pecant amb un home. Furiosíssimo el burguês amb la caiguda de la seva dona, va escoltar d'ella aquestes paraules: -Certa vegada barallaven en un prat dos bueyes salvatges, i en el transcurs dels durs cops intercanviats, perdien sang de la fronte, que es vessava per la relva mico del sòl on es batien. Una raposa lamía aquesta sang. Va succeir que en un dels embates els bueyes van tenir entre si la raposa i a van ferir en els flancos. Va ser violent massa el cop rebut i ella va morir. Però abans va tenir temps de reconèixer que era culpada de la pròpia mort. -Senyor Leopardo, va dir el Gos, és espantós com els homes que creuen en Déu no s'adonen que permeten a aquestes dones desregradas pecar en la presència de les persones que entren i surten de la ciutat. Pel que sembla, el senyor d'aquesta ciutat i els seus habitants són també luxuriosos, usant despudoradamente de la luxúria com ho fan els gossos. Mentre deia el Gos tals paraules, van entrar en la ciutat i van arribar a un albergui. De seguida, el Gos i el Leopardo, amb les joies que portaven, van ser buscar el rei dels homes. Molts dies van romandre els missatgers en aquella ciutat, abans que poguessin parlar amb el rei que, a causa de la seva noblesa, s'hi havia en alt compte i no es deixava veure sinó raramente. Va esdevenir un dia dels missatgers quedin

aquest dia tot a la porta del rei, sense poder-li parlar; això els va deixar assaz descontentes d'ell i s'agastaram d'estar en seva cort. Un home ofès, que allà estava també fa molt temps sense aconseguir parlar amb el rei, va dir en la presència dels missatgers aquestes paraules: -Déu, que és rei del cel i de la terra i de tot el que existeix, és humil. Totes a vezes que un home vol veure-ho o parlar-li, aquest home pot avistá-l'i contar-li les seves necessitats. És un rei sense porteiros que es puguin subornar amb diners, ni consellers que cometin malvadezas i engodos per propina. No dóna crèdit a cap home adulator; no nomena meirinhos, jutges, alcaldes o procuradores que siguin orgullosos, vanidosos, avaros, luxuriosos, injusts. Beneït sigui un rei com est i beneïts siguin els quals ho estimen, ho coneixen, ho honren i ho serveixen! Davant de les paraules d'aquest home, van comprendre els missatgers que el rei era un home injust, i l'Onça va dir al Leopardo: - Cert rei desitjava donar la seva filla per esposa a un altre rei. Va enviar secretamente un genet al país d'aquest rei, a fi d'informar-se sobre les seves condicions. El genet va interrogar els camperols i el poble quant al comportament del rei i tots li van parlar tot just d'ell. Un dia el genet va trobar dos jograis tornant de la cort del rei, que els va haver donat diners i robes. Preguntats pel genet sobre els costums del rei, reponderam-li que ell era generós, caçador i amant de dones; i molts altres elogis encara van fer del rei. Sumant tals alabanzas i les censures del poble, va concloure el genet que el rei era persona dolenta i de costums vis. I tornant al seu senyor, li va contar el que va haver escoltat sobre el rei: va desistir llavors el sobirà de lliurar la filla a un rei de mala conducta, que a això no li permetia la consciència. Van aconseguir finalment els missatgers arribar a la presència del rei i li van donar els presents enviats pel Lleó, juntament amb una carta de la part d'est, on es llegia: -En una província servien al rei incomptables i honrats barões, tots homes mui poderosos. Per a intimidar-los i així mantenir la pau i la justícia en el seu regne, va buscar el rei quedi molt amic de l'emperador. Aquest emperador ho estimava bastant per la satisfacció que li causava i pels seus bons costums. En vista d'això, no gosaven els barões desobedecer a res que els ordenés el rei i se sotmetien a ell: d'aquesta manera la pau regnava en el país. Tot just va haver escoltat l'encàrrec que el Lleó li va transmetre i tenint accepto els seus presents, va donar el Gat a un trapeiro que estava per prop i el Gos a un genet que li agradava caçar. Gran va ser el descontent dels missatgers al vegin el Gat ser donat al trapeiro, home sense honra, quan el Lleó ho va haver enviat justament per ser-li semblant. Després de conversar per bon temps amb el rei sobre el que els va haver portat allí, els missatgers van tornar para ho albergui on va ser tenir amb ells el Gos, dient-los estar descontentíssimo d'haver estat donat pel rei al genet que ho obligava a practicar la caça contra el poble miúdo del Lleó. I no li semblava correcte actuar contra el senyor a qui va haver pertangut. Cert dia, el rei dels homes va reunir immensa assemblea i va convidar els missatgers. En una sala espléndida menjaven el rei i la reina, juntament amb incomptables genets i les seves senyores; davant d'ells menjaven els missatgers. Durant la refeição, els jograis circulaven per la sala cantant, tocant i recitant cançons grolleres i contràries als bons costums. Louvavam el que havia de ser censurat i reprobaban el que havia de ser llovdado. I el rei i la reina i tots els altres riguin-se i es divertien amb l'actitud dels jograis. En mig a aquesta diversão tota, he aquí que sorgeix en la sala un home pobremente vestit i de barba llarga, que en la presència de tots es posa a dir: -No s'oblidin els aquí presents: rei, reina, els seus barões i tots els altres grans o petits que en aquesta sala mengen, que Déu va crear tots els aliments que es troben en aquestes taules. I els va crear diferents i agradables al paladar, fent-los venir de terres distants, a fi de quedar a servei de l'home i aquest al de Déu. No creen ni el rei ni la reina que Déu s'oblida de la desonestidade i del desregramento que ocorren en aquesta sala, on ell està sent desonrado: doncs aquí ningú recrimina el que ha de ser recriminat, ni louva el que ha de ser llovdado, ni dóna gràcies a Déu per l'honra que en aquest món va concedir al rei, a la reina i a tots els altres. Tot just va haver acabat el bon home la seva parla, un escudeiro savi s'arrodilló davant del rei, demanant li de aquest una ocupació en la cort, a fi de louvar el que mereixia alabanza i censurar el que mereixia censura. El rei no va acollir el desig de l'escudeiro, receoso que ell li censurasse les faltes que es va haver acostumat a cometre i en les quals es delectava. Volia romandre així fins a la fi dels seus dies, quan llavors es

proposava fer penitència dels seus pecats. En l'impasse de l'escudeiro sol·licitar ocupació i el rei rebutjar-li, el meirinho de la ciutat va venir fins al rei i li va presentar un home que va haver matat molt injustament un genet. El rei immediatament ho va manar a la forca, però ell li va dirigir aquestes paraules: -Senyor rei, és propi de Déu perdonar quan l'home li demana clemència. A vosaltres que esteu en el lloc de Déu en la terra, us demano perdó, i perquè Déu també us perdoni, heu de perdonar-me. Aquesta va ser la resposta del rei: -Déu és just i misericordiós. Fa justícia es perdona a qui no comet falta de propòsit, o quan erra per accident o per aventura, i penedit demana perdó - llavors la misericòrdia de Déu ho perdona. Però la justícia de Déu no estaria en harmonia amb la misericòrdia, si la misericòrdia divina perdonés l'home que pecca conscientement, confiat en l'esperança de demanar després perdó. Com tu et vas proposar matar el genet i vas posar després en mi l'esperança que et perdonés, per això no ets digne del meu perdó. Van entendre els missatgers per les paraules del rei que ell es manifestava contra el que va haver dit l'escudeiro i que no volia donar-li l'ocupació sol·licitada. Tenint el rei i els altre menjat, van sortir de la sala i els missatgers van tornar al seu albergui. I conversant es deien com era gran la noblesa de la cort, i com el rei seria poderós en vasallos i riqueses, si fos un home savi i tement a Déu. A l'arribada dels dos a l'albergui, van trobar l'hospedeiro que plorava copiosament, manifestant gran dolor. -Senyor hospedeiro, li van preguntar, perquè ploreu? El que teniu? -Senyors missatgers, va respondre ell, el rei va convocar en aquesta ciutat una enorme assemblea, reunint gent oriunda de terres llunyanes. Són immenses les despeses fetes pel rei, el que ho va dur a recaptar impostos pesats en aquesta ciutat. A mi costaran mil soldos, que hauré de prendre prestats dels jueus. -Però senyor hospedeiro, van dir els missatgers, el rei no té un tresor? L'hospedeiro va respondre que no i que prenia préstec als vasallos. Feia recolectas sempre que convocava una assemblea, el que esdevenia dues vegades a l'any. D'aquesta manera arruïnava el poble, doncs en les assemblees es feien despeses enormes, i duia tot el regne a la pobresa. -Bell amic, va preguntar l'Onça, perquè serveixen les assemblees que el rei convoca tots els anys? L'hospedeiro va respondre que per a res; al contrari, resultaven en gran perjudici, doncs les persones s'empobreciam, i una vegada pobres, practicaven molts delictes i frau i el rei passava a odiar el seu poble; i tant donava i dispensava el rei a l'assemblees que no li bastava la seva renda, obligant-ho a llevar d'uns per a donar als altres. I quan s'esperava que el rei diria coses noves i tractaria d'algun fet important, ell gens deia. Llavors, enterament decebuts, ho deixaven amb bromejades i menyspreu. Escoltant tals paraules sobre el rei i dels homes d'aquest país, els missatgers els van menysprear i el Leopardo va dir a l'hospedeiro: -Que gran tristesa per a aquest regne és no tenir un senyor de bons costums que porti pau i justícia. -Senyor, va fer l'hospedeiro, ningú és capaç de calcular el mal provocat per un príncep ruim: sigui pel mal que fa, sigui pel bé que podria fer i no fa. I així, d'un príncep ruim provém el mal de dues maneres. Aquest rei a qui va ser enviats confia massa en la seva opinió i té un Consell que és pervers, dolent i compost d'homes vis: cadascun té la pretensió de ser més rei que el propi rei i junts li consumeixen el regne. El rei no dóna atenció a això, preocupant-se només a caçar, practicar esports, lliurar-se a la luxúria i vangloriar-es. Després del rei haver dormit, van venir els missatgers al seu palau, però no van poder entrar i parlar amb el rei sinó després de subornar els porteiros. Conduïts a la presència del sobirà, est va donar major honra al Leopardo del que a l'Onça, dirigint-li un mirar més afàvel, i fent-ho asseure's més prop de si. L'Onça, pren d'enveja, es va irritar contra el rei, doncs li semblava que aquest a havia d'honar tant o més del que al Leopardo. Mentre atenia als missatgers, vuit pro-homes, enviats per quatre ciutats, van venir a ell i es van queixar dels oficials reals de les seves ciutats, homes malvats i pecadores que devastaven el país. Aquests vuit pro-homes demanaven al rei, en nom de totes les ciutats, que els de aquest bons oficials. El rei els va remetre al seu Consell, dient-los que aquest atendria les seves reivindicacions. Allà arribats, i exposada la raó de les seves presències, van anar durament reprendidos pel Consell, perquè d'est formaven part amics dels oficials de les quatre ciutats, i era amb endosso d'ells que els oficials practicaven el mal i amb ells repartien els diners guany desonestament. I sense res aconseguir del rei els vuit pro-homes van retornar a les seves terres. Va dir llavors el

Leopardo: -Senyor rei, que desitgeu dir al meu sobirà? El rei dels homes li va respondre que saludés el rei i demanés, de la seva part, que li enviés un ós robusto i un llop, doncs ell tenia un javali fortíssim que li agradaria posar en combat amb l'ós més fort que trobés. Tenia també un cadell caçador que m'agradaria fer enfrontar el pitjor llop que existís en la cort del Lleó. Els dos missatgers es van acomiadar del rei i van partir descontentes de seva cort, doncs, allí els va haver retingut per llarg temps sense res donar-los ni present algun enviar al seu sobirà. Pel contrari: els va semblar que el rei dels homes pretenia subjugar el Lleó, sobirà d'ells. En el camí de volta la seva pàtria, els missatgers es van trobar amb els vuit pro-homes que també tornaven irritadíssims i decebuts amb el rei i el seu Consell. Durant tot el temps en què junts van caminar, van parlar del que van dir el rei i el seu Consell i del seu comportament, no estalviant uns i uns altres paraules de crítica a tots ells. Per fi el Leopardo va preguntar als pro-homes: -Senyors, us sembla que el rei sigui culpable del perjudici que resulta del seu mal govern? Un d'ells va donar aquestes paraules com resposta: -Hi havia en certa ciutat un burguès noble i riquíssim que, al morir, va deixar tot el que tenia al fill. Moltes persones van venir a tenir amb aquest fill: uns volien arreglar-li esposa; uns altres li recomanaven entrar en una ordre religiosa. El jove va acabar decidint vendre el quant posseïa i construir un albergui i un pont. Ho albergui seria per a acollir els pelegrins que passaven per la ciutat, vinguts d'a més-mar; el pont seria per als pelegrins passin per ella i no s'ofeguin en l'aigua, doncs a l'entrada de la ciutat hi havia un riu i molts pelegrins que anaven o venien de Jerusalem en ell s'ofegaven. Tenint el fill del burguès construït ho albergui i el pont, va somiar certa nit que guanyaria mèrits davant de Déu pel bé que faria amb aquelles realitzacions. Escoltant tals paraules, va comprendre el Leopardo que el rei dels homes hauria de patir en l'infern, de tan grans que eren els perjudicis per a sempre causats pels mals costums que el seu Consell instaurava en el país. I va dir que la pena reservada al rei i al seu Consell era incalculable. Va afegir encara a si encara que preferia ser un animal irracional - encara que res resés de si després de mort - a ser un rei dels homes, en qui hi hagués tanta culpa quant era el mal resultant de la maldat del rei. Els missatgers i els pro-homes es van acomiadar i van partir agradablement, duent la recomanació del Leopardo perquè confessin en Déu, que en breu hauria de donar un sobirà bo, amb bon Consell i bons oficials: no desesperessin de Déu, que no permetrien que un príncep pervers visqués largamente _ i molt vivint, molt tot just causés. Després després que el Lleó va enviar els seus missatgers amb presents al rei dels homes, De la. Raposa, porteira del rei, li va dir que el Leopardo tenia per esposa de més bella fêmea del món. I tantes alabanzas va teixir de De la. Leoparda al rei que aquest s'enamorou d'ella i a va prendre per dona, la despeito de la reina i de tot el seu Consell. Gran temor el Consell va passar a haver de De la. Raposa, al veure-la induir el rei a cometre falta tan gran contra la seva esposa i contra el Leopardo, que li era leal servidor. -El meu bell amic, [12] va dir el Buey a De la. Raposa, receio moltíssim que el Leopardo us mati, al saber que va induir el rei a forçar la seva dona. Li va fer ella en resposta: -Certa vegada una donzella va cometre una traïció contra la reina a qui servia. No obstant això, aquesta donzella privava dels favors del rei, el que feia la reina témer-la. Així, per retenir el rei, la reina no es venjava de la donzella. Van tornar els missatgers i van prestar compte de la seva missió. El Leopardo es va dirigir al seu abric, on esperava trobar la seva dona, a qui molt estimava. La Doninha i tots els altres que formaven part de seu abric, abatuts de gran tristesa a la vista del seu senyor, van contar al Leopardo la desonra que li va haver fet el Lleó, en sotmetent a la força la seva esposa. Profundament airado contra el rei, va preguntar el Leopardo a la Doninha si la seva dona, al prendre-la el rei al seu servei, fora airada o de bona ment. -Senyor, va dir la Doninha, la Leoparda estava iradíssima amb la imposició del rei i va plorar copiosament, lamentant separar-se de vosaltres, a qui estimava per sobre de totes les coses. Va créixer encara més la fúria del Leopardo, al saber que la seva esposa fos posada a la força a servei del rei; si ella hagués anat de bona ment, ell no hauria sofert tant. En aquest estat d'ira, es va posar el Leopardo a meditar com es venjaria del Lleó, que tamaña traïció li va haver fet. Capítulo VI DEL COMBAT DEL LEOPARDO I DE L'ONÇA El Leopardo vi per a a cort del rei; veient-ho, va dir De la. Raposa secretament al rei aquestes paraules: -Senyor, a causa de la

vostra unió amb la Leoparda, vaig caure en la ira del Leopardo. Si vosaltres no m'honreu en el front d'ell i no us agradeu de tenir-me més prop de vosaltres que cap altre, receio que el Leopardo em matarà. D'aquí en davant el Lleó va col·locar De la Raposa en el seu Consell, mantenint-la prop de si; amb això el Leopardo no gosava l'agrediu ni matar-la. Per consell d'ella, el Lleó va nomenar porteiro al Pavão, que ha bon olfacte. El Consell i els altre barões presents aborreceram-si de l'honra que el rei prestava a De la Raposa. Particularment contrariado va quedar el Leopardo, quan li van contar que fos ella la causa de la unió del rei amb la seva esposa. El Leopardo va venir a la presència del rei i de molts honrats barões, en la presència del qual va acusar el rei de traïció per haver-li traïdorament pres la dona; i que s'hi hagués en la cort algun barão que desitgés rentar el rei d'aquesta traïció, ell ho enfrontaria i ho duria a proclamar la traïció del rei. I per a armar el desafiament, va llançar seva peça al rei. S'enfureció el Lleó amb el Leopardo que, al capdavant de tot el poble, el va haver acusat de traïció, avergonyint-ho inmensament. Va dir el rei als seus barões: -Qui de vosaltres vol lluitar contra el Leopardo que m'acusa de traïció? - Tots els barões van callar fins que De la Raposa va dir aquestes paraules: - Traïció és cosa que molt avorreix a Déu, i gran desonra porta a tot el poble veure el seu sobirà acusat de traïdor. Així com el Leopardo causa gran desonra al seu senyor i amb això es posa en perill de mort, de la mateixa forma fa gran honra al seu rei tot el barão que ho vulgui netejar de traïció i que, per a fer-ho es llanci en combat, rebent després gran recompensa. Per la gran desonra que el rei patia al ser acusat de traïció pel Leopardo, i perquè l'Onça es va haver irritat contra aquest que fos més honrat del que ella pel rei dels homes - a Onça va decidir combatre-ho i netejar el rei de la traïció. No obstant això, li dolia la consciència, doncs sabia que el rei va haver perpetrat perfídia i engany contra el Leopardo, que llealment el servira durant tota la vida. Per al camp de batalla van ser el Leopardo i l'Onça, clamando el poble: -Ara apareixerà el vencedor, la veritat o la mentida! El Gall va preguntar a la Serp qui li semblava que havia de vèncer el combat; al que ella va respondre: -Es va decidir el combat perquè la veritat confongui i destrueixi la falsedat. Déu és la veritat. Tot aquell que sosté la falsedat lluita contra Déu i contra la veritat. Aquestes paraules, dites sigilosament al Gall per la Serp, van arribar al Leopardo i a l'Onça; gran consol d'elles va llevar el Leopardo; ja l'Onça, abatuda d'escrúpols i tristesa, va tenir por que els pecats del rei es fessin causa de la seva desonra i mort. [13] El combat es va arrossegar per tot aquell dia, fins a l'hora de les completes. [14] L'Onça es defensava furiosament del Leopardo, a qui hauria vençut i mort, si no a atormentaran els remorsos. Quant al Leopardo, ho sostenien la veritat i l'odi contra el rei, animant-ho quan pensava desfalecer; tan fort se sentia, confiat de la seva bona raó, [15] que donava mostres que gens podria vèncer-ho. Per fi, va vèncer ell l'Onça, obligant-la a dir davant de tota a cort que el rei, el seu senyor, era fals i traïdor. El combat va deixar el rei extremadament confús i avergonyit. El Leopardo va matar l'Onça, i tot el poble es va avergonyir amb la desonra del seu senyor. Tamaña va ser la vergonya i l'embarago del Lleó al capdavant del seu poble i es va prendre de tant odi contra el Leopardo que fins a tal punt el desonrara, que es no va poder contenir i davant de tots va matar el Leopardo, ja exausto i incapaç de defensar-se. Es van sentir tots els presents enganyats amb el crim comès pel rei, i cadascun va passar a desitjar sotmetre's a un altre sobirà, doncs és cosa moltíssim perillosa a un poble subjectar-se a un rei injust, colérico i traïdor. El rei va passar tota la nit en gran ira i aflicción. En el matí següent, va reunir el seu Consell i va demanar que ho instruïssin sobre el que el rei dels homes li va haver manat demanar, és a dir, que li anessin enviats un ós i un llop. -Senyor, va dir la Serp, que era el més savi dels seus consellers, hi ha en les vostres terres molts óssos i molts llops. D'entre ells podeu escollir a la gana aquells que vulgueu enviar. De la Raposa, per la seva banda, va dir que el rei dels homes és el més noble i poderós de quants sobirans existeixen en aquest món. I va afegir: -Per això és mister, senyor, que li envieu el llop i l'ós més savis i forts que tingueu, doncs del contrari hauríeu de córrer el risc de la censura i de l'amenaça. Li va preguntar el rei quins eren l'ós i el llop més forts i savis del seu regne; al que va respondre De la Raposa dient que amb certesa l'Ós i el Llop del seu Consell eren els més savis i forts de tot el regne. Va trobar bé el rei que s'enviessin l'Ós i el Llop del seu Consell. Ni un ni un altre van voler esquivar-si,

perquè estimaven l'honra i temien, en s'esquivant, anessin ratllats de covardes. Va afegir De la. Raposa al rei que, de la mateixa forma que estava enviant al rei dels homes les criatures més nobles de tot el regne, així també convenia enviar el més savi missatger de la cort per a acompanyar el present de l'Ós i del Llop. Anuiu el rei i va confiar a la Serp aquesta missió. Abans de deixar a tall com missatgera, la Serp va dir el següent: -Certa vegada una raposa va trobar en mig a la bella campina una muntanya de vísceras en què hi havia un anzuelo deixat per un pescador, a fi d'atrapar-la, si mengés les vísceras. Veient-les, no les va voler tocar la raposa, dient: -Aquestes vísceras no estan aquí en aquest prat sense alguna intenció de provocar sofriment i perill. El Lleó després que va pecar i va matar el Leopardo no va tenir més tanta lucidesa i argúcia com abans, [16] i no va aconseguir el sentit de les paraules pronunciades per la Serp. Per això va demanar a ella que les hi expliqués. Va respondre la Serp que des que el Buey i De la. Raposa van venir per a la seva cort, aquesta no va quedar més sense sofriments i tribulacions. D'aquesta manera, l'honra que el Lleó va haver fet al Buey i a De la. Raposa tenia el preu del sofriment i tribulacions del rei i de seva cort. Escoltant el Buey que la Serp ho va haver acusat davant el rei, es va defensar davant d'ell i de la cort. Va dir que de manera algun fos malévolo en relació al rei, ni li semblava que hagués d'actuar contra ell o seva cort, doncs el rei ho honorava; i sent prendida de bo paladar al rei, i aquest no volent-ho menjar, li cabia guardar i preservar tota l'honra del rei. I desculpando-si per tots els mitjans, va dir el Buey que De la. Raposa ho va haver aconsellat la berrar tres vegades a la nit i tres vegades al dia, venint després a la cort per a tractar amb el rei en el seu profit. Fins a tal punt es desculpou el Buey al costat del rei que disgustó a De la. Raposa, duent-la a concebre rancor contra ell en el cor. Va venir llavors un dia de molta neu i intens fred, deixant el Lleó i els de seva cort sense menjar i famolencs. Preguntada sobre el que podrien menjar, De la. Raposa va respondre que no sabia, però que anava a veure amb el Pavão si ell sentia la presència en les proximitats d'algun animal que el rei i els seus companys poguessin menjar. El Pavão, que tenia molt por de De la. Raposa, es va espantar de veure-la aproximar-se. Li va dir ella que si el Lleó li preguntés si ell percebia algun animal bo de ser menjat pel rei, respongués que no, però que sentia olorar tot just el bafo del Buey, símptoma correcte que ell moriria en breu de malaltia. Per temor de De la. Raposa i perquè el Buey menjava el blat que li servia d'aliment, va consentir el Pavão en la mort del Buey, dient al Lleó el que De la. Raposa va haver recomanat. Així, preguntant el Lleó el que ell podria menjar, li va respondre el Pavão que no sabia, però que sentia hi hauria el Buey de morir brevemente, pèl que podia percebre del seu bafo corrompido. Va donar al Lleó guanya de menjar el Buey, però li va pesar la consciència de matar-ho, doncs, confiant en ell, el Buey li va haver promès lleialtat i fa molt temps ho servia. Veient que el rei hesitava a menjar el Buey, De la. Raposa es va aproximar, preguntant-li per què no ho menjava, ja que el Buey en breu moriria de malaltia, com bé ho sabia el Pavão, i principalment sent gana de Déu que el rei satisfés les seves necessitats, recorrent a les seves súditos, quan no hi hagués una altra manera. La resposta del Lleó a De la. Raposa va ser que per cosa cap trairia la paraula promesa al Buey. -Senyor, va fer De la. Raposa, menjareu el Buey si jo ho faci dir que vosaltres ho mengeu i si ell us desobrigar de la paraula donada? El Lleó va dir que sí. De la. Raposa va ser haver-hi llavors amb un Cuervo, que estava famolenc, i li va dir el següent: -El Lleó té fam i jo donaré un jeito perquè ell mati el Buey que, sent animal gros i immens, bastarà a tots. Si el Lleó digui davant de tu que camina amb fam, tu t'ofereixes a ell, dient-li que et mengi. Però ell no et menjarà, doncs jo t'escusarei junt d'ell i ell escoltarà el meu consell, doncs tot el que li dic fa; i en oferint-me jo al rei perquè em mengi, diguis que no sóc bona per a ser menjar i que la meva carn no és saludable. Tenint així instruït el Cuervo, va anar De la. Raposa al Buey i li va dir que el rei desitjava menjar-ho, dut per la paraula del Pavão que trobava del bafo del Buey que aquest en breu moriria de malaltia. Assustadíssim, va al·ludir el Buey que era legítima la rèplica del camperol al genet. Preguntant-li De la. Raposa com és que això es va haver donat, va contar el Buey: -Desejoso d'honres, un camperol ric va donar la seva filla per esposa a un genet que li cobejava la riquesa. Les honres es van fer riquesa, però la riquesa no va tenir força per a fer honorat el camperol. Quant al genet, les seves honres li

van aconseguir la riquesa del camperol, de tal sort que aquest va quedar pobra i sense honres, i el genet ric i honrat. Va dir llavors el camperol al genet que la intimitat entre camperol i genet resulta en pobresa i tribulacions per al primer i en honres per al segon. I va concloure: -D'aquí per què de la intimitat del buey amb el lleó resulta la mort del buey i la satisfacció del lleó. De la Raposa, dient al Buéy que el Lleó li va haver promès fidelitat i gens de traïció, ho va aconsellar a oferir-se al Lleó per a menjar-ho, si fos necessari. El Lleó hauria de quedar-li mui agraït i en reconeixement del seu generositat i pel deute de gratitud contreta, no li faria tot just cap. -I no s'oblidi, rematou ella, que ho ajudaré de tal manera que el Lleó no pugui causar-li ni vileza ni injustícia. Fetes totes aquestes recomanacions, De la Raposa més el Buéy i el Cuervo es van presentar al Lleó. Aproximant-se d'est, el Cuervo va dir que sabia de la seva fam i li va demanar que ho mengés. De la Raposa interfirí en favor d'ell, dient que la seva carn no era menjar adequat a un rei. I dit això, es va oferir al rei perquè a mengés, doncs res més tenia a donar-li a més de si mateixa. El Cuervo es va apressar a dir que la carn de De la Raposa no prestava com menjar. Llavors el Buéy, usant paraules semblants, es va oferir al Lleó, dient-li que ho mengés, perquè ell era gran i gros i la seva carn, bona de ser menjar. Així el Lleó va matar el Buéy i d'ell van menjar a la gana el rei, De la Raposa i el Cuervo. Mort el Buéy, el Lleó va preguntar al Gall i a De la Raposa qui seria el seu camareiro. El Gall va voler parlar primer, però De la Raposa li va llançar un mirar tan airado que ell hesitó respondre abans d'ella. Tornant-se per al rei, li va dir De la Raposa que el Conill tenia un semblant mico, i sent animal humil, quedaria bé en les funcions exercides abans pel Gat i pel Buéy. El Lleó va demanar l'opinió del Gall que, no gosant contrariar De la Raposa, a qui molt temia, ho va aconsellar a continuació l'opinió d'ella. El Lleó va nomenar el Conill camareiro i De la Raposa va passar a tenir enorme poder en la cort, doncs el Gall, el Pavão i el Conill a temien; el Lleó, per la seva banda, donava crèdit a tot el que ella li deia. Un dia el Lleó va necessitar resoldre un cas complicat ocorregut en el regne i va buscar el consell del Gall i de De la Raposa. El Gall va respondre que no se sentia a l'altura d'aconsejar el rei en cas de tamaña munta sense l'auxíli dels companys. I va recomanar al rei que ampliés el Consell, doncs no condizia amb la seva honra de sobirà tenir el Consell disminuït, cosa que va haver esdevingut després de la partida de la Serp, del Leopardo, de l'Onça i del Llop. El rei hi va haver per les bones designar consellers, i així hauria fet si De la Raposa no digués el següent: -Vivia en un país correcte home a qui Déu hi va haver facultado tant coneixement que entenia tot el que deien els animals i els ocells. Li va haver Donat Déu aquest coneixement amb una condició, a saber: que gens del que escoltés i entengués dit pels animals o ocells contés a ningú, doncs el dia en què ho fes, moriria. Aquest home tenia un pomar on un buey estirava aigua d'una nora i un ruc carregava l'esterco per a adubar el pomar. En una fi de dia en què el buey estava extenuado, el ruc ho va aconsellar a no menjar la cevada, a fi que en el matí següent l'home no ho dugués a llevar aigua i així descansaria. Acatant el consell del ruc, en aquesta nit el buey no va menjar cevada. Suposant que el buey estigués malalt, l'hortelão va dur el ruc en el seu lloc per a estirar l'aigua. I així ho va fer el ruc, la dures penes, durant tot el dia. A l'anoitecer, va retornar a l'estábulo on va trobar el buey, descansant acostado. Plorant davant d'ell, li va dir el ruc: - L'amo, jutjant que estàs malalt, vol vendre't a un açougueiro; per això, abans que et mani matar, és bé que tornis al teu treball i perdis aquest aspecte malalt. Va dir el ruc aquestes paraules al buey, a fi que l'hortelão no ho dugués més a estirar aigua, que li era molt més penós que transportar l'esterco. Amb por de morir, es va apressar el buey a menjar cevada en aquella nit, demostrant estar guarit. L'amo del buey i del ruc va entendre la conversa dels dos i es va posar a riure davant de la dona, que va voler saber del marit per què rigui; ell, no obstant això, no li va voler contar. Va dir llavors la dona que ella no menjaria ni beuria, deixant-se morir, si ell no l'hi revelés. Durant un dia i una nit jejuou la malvada de la dona, que no volia ni menjar ni beure. El marit que l'estimava molt, va decidir finalment contar-li i va fer el seu testament; després d'això, es va preparar per a contar a la dona perquè ell havia rigut. Però ell va escoltar el que el gos va dir al gall, i la resposta d'aquest al gos. -Com va ser això? - indagou el Lleó a De la Raposa. De la Raposa va contar al Lleó que mentre l'home

feia el seu testament, el gall va cantar, sent reprendido pel gos per estar cantant quan el seu patró aniria a morir. Espantadíssim el gall de ser reprendido per cantar, va escoltar del gos com el seu amo aniria a morir de bona ment perquè la seva dona visqués. Retrucou el gall que bé era ell morís, doncs no passava d'un pobre desgraciat que si més no sabia ser el senyor d'una dona. I tenint així parlat, va cridar els seus deu galinhas, reunint-les totes en un cant i fent d'elles el que volia. Això va fer perquè el gos entengués que s'havia de consolar de la mort del seu amo. Els dos es van consolar de la mort de l'amo: el gall va cantar i el gos es va alegrar. -Company, va dir el gos al gall, si tinguessis una dona tan leviana com a de el meu amo, que li faries, si per ventura et posés a la porta de la mort, com va esdevenir al meu amo? Va respondre el gall que s'estigués en el lloc de l'amo, tallaria cinc galhos d'una romanzeira del pomar i donaria una pallissa tan forta en la dona, fins que tots els galhos es trenquessin i ella es decidís a menjar i a beure; o llavors a deixaria morir de fam i seu. L'home, que havia comprès les paraules intercanviades pel gall i el gos, es va aixecar i va seguir el consell del gall: la seva dona, després de bé surrada, va menjar i va beure i va fer tot que el seu marit va voler. [17] Havent contactat l'exemple precedent, De la. Raposa va dir que el Gall era tan savi que seria capaç d'aconsellar en totes les situacions, no mereixent la pena el rei ampliar el seu consell; sobretot perquè en una multitud de consellers sorgeix una immensa varietat d'intencions, opinions i ganes - varietat aquesta que moltes vegades duu el Consell del príncep a la perturbação. Callant De la. Raposa, el Gall va dir: -Un papagaio estava en un arbre amb un cuervo; al peu de l'arbre, un mico va haver posat llenya sobre un vaga-lume, jutjant fos brasa, i bufava sobre la llenya, esperant fer foc amb que s'escalfés. Cridava el papagaio al mico que allò no era brasa i sí un vaga-lume. El cuervo va dir al papagaio que deixés de voler castigar o ensenyar algú que no rep ni consell ni correcció. Repetides vegades va fer el papagaio a dir al mico que es tractava d'un vaga-lume, i no, com ell suposava, d'una brasa. I cada vegada reprendia el cuervo al papagaio per voler endirreitar el que per naturalesa és torto. El papagaio va descendir de l'arbre i es va aproximar del mico, a fi de fer-ho comprendre millor el que li venia explicant; tan prop va arribar el papagaio del mico que aquest el va agafar i va matar. A l'escoltar aquest exemple contactat pel Gall, va jutjar el rei que era enderezado a si i va assumir un aire furiós contra el Gall, demostrant el seu descontent. De la. Raposa va atrapar llavors el Gall, ho va matar i ho va menjar davant del rei. De la. Raposa va quedar sent l'única consellera del rei, el Conill el seu camareiro i el Pavão, porteiro; exultando de felicitat, ella feia del rei el que bé volia. Enmig de tota aquesta felicitat, es va acordar ella [18] de la traïció que tramara contra el rei, prometen a l'Elefant fer-ho rei, després de donar cap del Lleó. Si depengués d'ella, de bo grau continuaria en aquesta bona situació, però temia que l'Elefant a denunciés. Per això, va decidir buscar la mort del rei i donar a l'Elefant el que li va haver promès. Capítol VII DE LA MORT DE DE LA. RAPOSA De la. Raposa no es va oblidar de buscar la mort del rei, però es va oblidar de l'honra que aquest li va haver fet, situant-la per sobre de tots els baróes de la cort. Un dia, ella va dir a l'Elefant que va haver arribat l'hora del rei morir, principalment perquè tot estava adequat per a això, una vegada que no hi havia en la cort un altre conseller a més d'ella. L'Elefant va reflectir demoradament en les paraules de De la. Raposa i va tenir escrúpols a consentir en la mort del rei. D'altra banda, temia desobedecer a ella, que podia denunciar-ho i causar-li la mort. Finalment, va decidir no associar-se a De la. Raposa, doncs li dolia la consciència a donar mort al rei. No deixava també de recear que s'ell es fes rei, ella hauria de trair-ho, així com traïa al Lleó. Va preferir llavors l'Elefant posar en risc la vida la incidir en traïció contra el seu rei natural. Tals consideracions ho van dur a dir de si per a si que, d'igual manera que De la. Raposa volia per l'astúcia dur el rei a la mort, així també ell usaria d'astúcia perquè el rei fes De la. Raposa perir. -Doncs, argumentava ell, si en el cos de De la. Raposa caben traïció, astúcia i habilitat, mentre més en la meua que és tan gran ha de cabre lleialtat, saviesa i astúcia. -En què esteu pensant, Senyor Elefant? - li va dir De la. Raposa. Per què no us preocupeu a fer-vos rei abans que la Serp, tremendament sàvia i esperta, retorni de la seva missió? Llavors va concebre i es va disposar l'Elefant a esperar la Serp, abans d'intentar qualsevol cosa contra De la. Raposa i que estudiaria amb la Serp com el rei mataria De la.

Raposa. Aquesta, veient que l'Elefant negligenciava el seu pla, receou que la Serp tornés i que l'Elefant a denunciés; per això va demanar a l'Elefant que s'apressés, del contrari ella [19] conduiria el cas d'una manera que ell ni podia imaginar. Assustadíssim amb l'astúcia de De la. Raposa, l'Elefant va voler saber que condicions ella desitjava quedar amb ell, una vegada fet rei. Va respondre ella que desitjava quedar amb ell en les mateixes condicions en què caminava amb el rei, o sigui, ser la seva única consellera, tenint el Conill com camareiro i el Pavão com porteiro. Després d'escoltar les condicions de De la. Raposa, li va preguntar l'Elefant que manera hi hauria el rei de morir. Ella va exposar amb aquestes paraules la manera com va haver imaginat la mort del rei: -El Javali, gràcies a seu portí greu i força, es jutja igual al rei. Diré a ell que es protegeixi del rei, que desitja matar-ho. Al rei diré que hi hagi intent del Javali, que anhela ser rei, i ho induiré a matar-ho. Quan el Javali estigui mort, el rei hi ha d'estar cansat de la batalla travada. Llavors, Senyor Elefant, podreu fàcilment matar el rei i quedar regnant en el seu lloc. Per la manera planejada per De la. Raposa, va comprendre l'Elefant que ella ho enganyava. Li va dir llavors: -Sense testimonis, tota promesa és vana. Em sembla, doncs, salutar que tingueu testimonis de la promesa que desitgeu que us faci, a saber: que sigueu la meva única consellera, que el Conill sigui el meu camareiro i el Pavão el meu porteiro. Del contrari, si jo negui el que us vaig prometre i no tingueu testimonis, no podreu provar. I si possiblement em faig rei, no em sentiré tal vegada més gràcies a honrar-vos del que ho faig ara que no sóc rei i vosaltres sou consellera del rei. De la. Raposa va reflectir largamente en el qual deia l'Elefant i va tenir por que la seva traïció fos descoberta per les testimonis. Veient la preocupació d'ella, [20] li va dir l'Elefant que les millors testimonis que ella podia haver-hi eren el Conill i el Pavão, que tenien por d'ella i s'agradarien de ser els seus servidors. Ni havia d'ella temí que ells vinguessin a denunciar-la de qualsevol secret. De la. Raposa va trobar bé el consell que li donava l'Elefant, el qual, en la presència del Conill i del Pavão va fer la seva promesa a De la. Raposa. El Conill i el Pavão, per la seva banda, van prometre a l'Elefant i a De la. Raposa guardar secret. De seguida, l'Elefant va aconsellar De la. Raposa que digués primer al Javali que el rei desitjava matar-ho; després, que ho digués al rei. Va buscar llavors De la. Raposa primer el Javali, i mentre parlava amb ell, l'Elefant va ser tenir amb el rei i li va contar tot el que amb ella va haver planejat. Demanant perdó al rei per haver pensat a trair-ho, li va assegurar estar penedit i preferir ser un súdito leal a un rei traïdor. Va dir el Lleó: -Com puc certificar-em que el que dieu, Elefant, és veritable? Li va respondre l'Elefant que ell podia reconèixer-ho en el fet de De la. Raposa tant tenir maquinado que no restava en el Consell real un altre animal a més d'ella; i al Conill, que per naturalesa a temia, el mateix esdevenint amb el Pavão - va haver portat a ambdós per al palau. -Vegeu, senyor Lleó, aquesta altra evidència que us dono: De la. Raposa va ser tenir amb el Javali, dient-li que vosaltres ho voleu matar; un altre tant farà amb vosaltres, parlant que el Javali vol matar-vos i us aconsellarà a mostrar un semblant orgullós, a fi que el Javali prengui com veritable el quant De la. Raposa li va dir. L'aquestes paraules, l'Elefant va afegir que el Conill i el Pavão havien concordat amb la mort del rei. Aquest es va espantar moltíssim que De la. Raposa, a qui va haver concedit tantes honres, pogués engendrar contra ell engany i traïció. I va dir: -Del meu pare vaig escoltar que el meu avi, rei d'immenses terres, va voler rebaixar els barões als quals pertanyen les honres, i exaltar els animals vis, als quals honres no convenen. Entre aquests es trobava el Mico, que va ser cumulado d'honres. Aquest Mico, per semblar-se amb l'home, desitjava ser rei, i en paga de les honres, va concebre la traïció del meu avi. -Senyor, va observar l'Elefant, en una taça petita no cap molt vi i en una persona de baixa índole no s'acumula molta honra ni molta lleialtat. Per això convé que liquideis De la. Raposa i formeu un bon Consell, exercint lliurement la vostra sobirania, sense sotmetre a una persona pèrfida la noblesa que Déu us va concedir pel naixement i pel càrrec. De seguida l'Elefant va ser tenir amb el Javali, ja instruït per De la. Raposa, i li va dir que sabia el que ella tramara. El Javali es va sorprendre de l'Elefant estar coneixedor i est li va contar tot. Mentre els dos conversaven, De la. Raposa va ser al Lleó i li va dir que el Javali pretenia matar-ho. Això va bastar perquè el Lleó percebés que ella ho volia trair. El rei va reunir la seva volta incomptables barões, estant

entre ells l'Elefant, De la. Raposa, el Conill i el Pavão. Davant de tots, el Lleó va manar que el Conill i el Pavão li diguessin la veritat sobre el testimoniatge que havien promès fer a De la. Raposa, després de la mort d'ell. La por del Conill i del Pavão va ser enorme [21] i molt major encara el de De la. Raposa, que va dirigir al rei aquestes paraules: -Senyor rei, per a provar si els vostres baròes són íntegres i leales, jo va dir a l'Elefant i al Javali el que vau venir a saber. Quant al Conill i al Pavão, us asseguro que mai els vaig parlar el que m'acusa l'Elefant. De la. Raposa estava confiante que el Conill i el Pavão, que la temien tant, no gosarien acusar-la al rei ni revelarien gens. A la paraules de De la. Raposa, el rei va llançar un mirar terrible al Conill i al Pavão, donant un urro fortíssimo, a fi que la naturalesa de la seva alta sobirania exercís major influència en la consciència d'ells del que la por que sentien de De la. Raposa. I tenint urrado així fort, va dir amb aire furiós al Conill i al Pavão que confessin la veritat. Els dos no van poder contenir-se i van dir la veritat al rei. Llavors el propi rei va matar De la. Raposa. Després de la mort de De la. Raposa, a cort real va quedar en pau. El rei va incloure l'Elefant, el Javali i altres baròes honorats en el seu Consell i d'ell va expulsar el Conill i el Pavão. Acaba aquí el Llibre de les Bèsties que Félix va dur a un rei perquè ell, mirant el que fan els animals, veiés com ha de regnar i guardar-se dels mals consells i dels homes falsos. -----

[1] Cf. supra, Llibre de les Bèsties, "Estructura del text". Lull, molt probablement, entre 1289 i 1294, insertà el Llibre de les Bèsties en el Llibre de les Meravelles del Món, del qual constitueix la seua setena part. [2] L'Orde dels Apóstols va ser fundada en 1260 per Guerau Segarelli. Posteriorment, a causa de diversos errors doctrinals, es desvirtuà, va evolucionar per a un quietisme immoral i, finalment, el Papa Honori IV ho va condemnar l'11 de març de 1286. Per això, hem d'atribuir la primera redacció del Llibre de les Bèsties a un temps anterior a esta data. En obres posteriors, Lull censurarà asprament l'Orde dels Apóstols. [3] En el Llibre de les Bèsties, Lull empra el terme francès renart, o ranart, per a designar la raposa, a pesar que en el català de l'època ja es disposava del terme volp, derivat del llatí vulpe. Estranyament, Lull usará aquest terme sempre en el femení, quan en el francès és masculí. En diverses ocasions, sense deixar d'avantposar el designatiu femení. En la (Propietària) la Renart, Lull acompanyarà aquesta paraula d'adjectius en masculí. Hi hauria alguna intencionalitat en això? Creiem que sí, doncs gairebé gens escapava a l'esperit observador de Lull, que escrivia tot amb un propòsit ben determinat. [4] La Rabosa comet dos enganys: primer, és contra el que el Bou i els seus companys volen - que el Cavall siga el rei - per jutjar tot just la intenció del Bou; segon, per a defensar el seu interès - que el rei siga el Lleó - usa en favor de si mateixa arguments religiosos, que en aquesta ocasió quedaven fora de lloc. A més d'això, l'argument és falaciós, doncs es Déu va voler que l'home fos servit pels animals, no va ser perquè l'home s'alimentés d'ells. [5] Davant de l'argument de la força, l'Ós, l'Onça i el Lleopard, temerosos, cedeixen. No obstant això, el sorprenent d'aquest passatge és l'estratègia del feligrés de retornar a la ficció animal. És aquest un dels contrapassos que abans es va parlar (cf.p.27). El lector haurà d'enrecordar-se llavors que és precisament la Rabosa qui està posant l'exemple de l'elecció del Bisbe, i ho fa lliurement - i com es veu pel resultat aconseguit, amb èxit - per a aconseguir els seus interessos. [6] Àrabs que van dominar Espanya, Sicília i Àfrica i que seguien la religió fundada per Mahoma. [7] Sembla tractar-se d'un episodi autobiogràfic. Lull va aprendre l'àrab amb un musulmà que va intentar matar-lo després. [8] L'exemple va donar a entendre a l'Elefant que, una vegada mort el rei, els consellers carnívors expulsarien de la cort real tots els animals herbívors. D'aquí la conveniència de l'Elefant fer-se rei. [9] Moneda bizantina antiga d'or i plata. [10] L'Elefant encara no confia en l'astúcia ni en la falsedat com mitjos per a destronar el rei. [11] Lúlio, amb aquest exemple, ens diu que en el cor de l'oprimit neix sempre una ira, saludable i bona, atès que els poderosos actuen injustament i amb crueltat. Aquest sentiment d'ira aguça l'engenho de tal sort que, no poques vegades, el petit, malgrat la seva debilitat, arriba a vèncer el gran. (Vegi's Fermín d'Urmeneta, "Ägustinismo i Lulismo" Augustinus, V, 1960, p. 548.) [12] Cf. nota 3. [13] <![endif]> En el Llibre dels Mil Proverbios, Lúlio dirà que "la veritat no tem; la mentida o falsedat no són corajosas". [14] <![endif]> Ja entrada la nit. [15] <![endif]> Pautar-se per la raó fa el Leopardo sentir-se fort. [16] Cf. supra, p.27, "La Síndrome del Lleó adúltero". [17] Vegi's

l'Apêndice. [18] Ell, en l'original, referint-se a De la. Raposa. Vegi's nota 3. [19] Ell, en l'original, referint-se a De la. Raposa. Vegi's nota 3. [20] "Veient De la. Raposa preocupat" , en l'original. Vegi's nota 3. [21] Un sentiment dolent, en aquest cas la por de la Raposa, dominava el Conill i el Pavão, impedint-los de manifestar la veritat. El geni imaginatiu i fecundo de Lúlio mostra, així, de manera clara i definitiu, com seria impossible a una societat reconèixer la veritat _ i així doncs, créixer en coneixement i evolucionar _ si aquesta no impregna la conducta de les persones. Solament poc després, quan l'urro del Lleó propiciï el canvi, en el Conill i en el Pavão, del sentiment dolent per un altre bo, la por de mentir, és que la veritat triomfarà i, donant-se a conèixer, podrà servir com guia i regla de la bona administració de la societat.